

1987, 29. října – Sdělení VONS č. 696 „Represe v souvislosti se Slovem ke spoluobčanům“ obsahující zprávy o domovních prohlídkách u Václava Bendy, Jiřího Gruntoráda a Petra Uhla a o výsleších Pavla Bratinky, Bohumíra Hájka, Ladislava Lise, Anny Marvanové a Libuše Šilhánové v rámci trestního stíhání pro trestný čin pobuřování ve věci vydání dokumentu Charty 77 Slovo ke spoluobčanům.¹

V noci z 22. na 23. 10. 1987 byly provedeny domovní prohlídky v bytech signatářů Charty 77 dr. Václava Bendy, Jiřího Gruntoráda a ing. Petra Uhla. K Jiřímu Gruntorádovi se příslušníci StB dostavili již ve 13.30 hodin, přičemž využili skutečnosti, že je podle pravidel ochranného dohledu musí pustit do bytu, a neoprávněně a bez jakékoliv protokolace zde odňali značné množství písemností a publikací. J. Gruntoráda pak odvedli k výslechu.

Vlastní prohlídky započaly před osmou hodinou večerní a provádělo je zhruba 20 příslušníků StB, z nichž byli jmenovitě uvedeni kpt. JUDr. Martin Kozák, npor. JUDr. M. Kováčik, npor. JUDr. Václav Michálek, npor. JUDr. Ota Pavlíček a npor. JUDr. V. Turek. Ani v jednom případě nebyli příslušníci StB vybaveni usnesením o domovní prohlídce – argumentovali nebezpečím z prodlení. Do bytu V. Bendy vnikli násilím při náhodném otevření dveří a první část prohlídky zde probíhala jen za přítomnosti jeho dětí, z nichž nejstarší Marek je ovšem již plnoletý. Zákonem předepsané předběžné výslechy, zda bude hledaná věc vydána dobrovolně, byly provedeny pouze na neurčité „tiskoviny závadného charakteru“. Teprve 23. 10. byla doručena usnesení (spolu s rozhodnutím o dodatečné prohlídce na chatě V. Bendy) vyšetřovatele StB mjr. Jiřího Jaroše (s nečitelnou šifrou městského prokurátora v Praze), z nichž vyplývá, že prohlídky byly provedeny v souvislosti s trestním stíháním, zahájeným 22. 10. 1987 pro přípravu pobuřování dokumentem Charty 77 č. 1/1987 Slovo ke spoluobčanům (který je úřadům znám již nejméně deset měsíců a který byl široce publikován v zahraničních

sdělovacích prostředcích). V rámci tohoto pochybného trestního stíhání však příslušníci StB nezabavovali jen vytištěné exempláře Slova ke spoluobčanům, ale také obrovské množství písemností, časopisů a knih, od pohádek až po odborné texty filozofické nebo psychologické, a dokonce i psací stroje, rozhlasové přijímače, magnetofony a jiná technická zařízení (celkem bylo při těchto třech prohlídkách odňato bezmála 1500 položek). Nejdéle trvala domovní prohlídka u P. Uhla – do 2.30 hodin ráno. Protože vzhledem k množství odňatých věcí nebyla možná jejich řádná protokolace, trávili postižení následující dny komisionální prohlídkou na odboru vyšetřování StB v Bartolomějské ulici a u P. Uhla skončila až 25. 10. 1987. Byli také svědecky vyslechnuti k údajnému pobuřování Slovem ke spoluobčanům, bylo jim vysloveno varování a od 22. 10. byli po několik dnů ve dne v noci sledováni. V uplynulých dnech byli k této záležitosti vyslýcháni také ing. Pavel Bratinka, Bohumír Hájek, Ladislav Lis (dvakrát), Anna Marvanová a mluvčí Charty 77 Libuše Šilhánová.

Pokládáme tyto prohlídky za nespravedlivý a ničím neospravedlnitelný akt, který ostatně svým průběhem nejspíše připomíná loupežný nájezd. Bylo by velice rozumné, kdyby příslušné orgány vyhověly stížnostem V. Bendy, J. Gruntoráda a P. Uhla a A. Šabatové a postaraly se o radikální nápravu; včetně patřičné morální i materiální satisfakce.

Příloha: Výňatky ze stížností:

1. (...)

Stěžuji si na to, že tato domovní prohlídka byla spíše loupežným nájezdem než řádným kriminalistickým aktem. I v případě, že bychom vykonstruované trestní stíhání uznali za zákonné a smysluplné, vztahuje se k němu sotva jedna desetina více než čtyř set odňatých položek. Co mají s údajným pobuřováním „Slovem ke spoluobčanům“ společného kulturní, teologické a psychologické texty a časopisy (od 50 let starých myšlenek Edith Stainové² po Paraf, Revolver Revue, Divadlo, Kritický sborník, Vokno, Alternaci, Náboženstvo a současnost atd.). Podle jakého zákona je třeba zabavit každý úryvek mého rukopisu a každý mnou podepsaný text.

Z jakého důvodu je třeba v souvislosti s vytištěným textem „Slovo ke spoluobčanům“ odnímat můj psací stroj či videokazety. Obávám se, že Vaši podřízení nesledovali objasnění údajné trestní věci, ale byli motivováni touhou pomstít se mi a omezit mou občanskou aktivitu. Je Vaší povinností zjednat nápravu. Já věru netoužím někomu ubližovat a budou-li mi všechny mé věci v pořádku vráceny, chci jen popřát Vaším podřízeným, aby se v budoucnu zaměstnávali užitečněji.

(adresováno vyšetřovateli StB mjr. JUDr. Jiřímu Jarošovi 26. 10. 1987)

Dr. Václav Benda, Karlovo nám. 18, Praha 2

2. (...)

Důvodem domovní prohlídky bylo údajné podezření, že se v bytě nacházely „letáky“ s názvem „Slovo ke spoluobčanům“ s protispoločenským obsahem pobuřujícího charakteru, tedy schopné vyvolávat nepřátelské nálady či postoje vůči společenskému zřízení. Ve skutečnosti je však „Slovo ke spoluobčanům“ dokumentem Charty 77 (č. 1/87 ze 6. 1. 1987),³ podepsaným osmi představiteli Charty 77. Byl zaslán čs. úřadům a mnohokrát zveřejněn rozhlasem, exilovými časopisy a pomocí opisů v Československu. Dokument jako celek ani žádnou jeho část nelze hodnotit jako pobuřující proti stávajícímu společenskému systému, pokud ovšem tento systém není ztotožňován s překážkami, stojícími v cestě většímu uplatňování lidských práv a v cestě demokratického rozvoje společnosti, po nichž dokument volá.

Protože však takové ztotožnění – pokud se ho StB dopustila – nemá oporu v čs. právním řádu, který naopak předpokládá, že občanská práva a demokratický rozvoj společnosti jsou stávajícím společenským zřízením zajištěny, a protože navíc StB začala najednou, po mnoha měsících, považovat další zveřejňování „Slova ke spoluobčanům“ za trestný čin, je celé trestní stíhání, zahájené dne 22. 10. 1987 ve věci přípravy k trestnímu činu pobuřování (§§ 7/1 k 100/1a tr. zákona), nezákonné. Průběh prohlídky, při

níž bylo zabaveno velké množství písemností, knih (včetně knih pro děti), časopisů, magnetofonových kazet a pásků a dokonce dva radiopřijímače, tedy věci, které ve své naprosté většině nemohou mít žádnou souvislost se „Slovem ke spoluobčanům“ odůvodňuje naše podezření, že důvod, uvedený v usnesení, byl nejen nezákonný, ale navíc jen záminkou k vyrabování bytu. Protože uvedením podružného nebo přímo falešného důvodu k domovní prohlídce obešli příslušníci StB zákon, je domovní prohlídka právně neplatná. Proto žádáme o navrácení našich věcí, včetně odňatých výtisků dokumentu Charty 77 „Slovo ke spoluobčanům“.

(adresováno městskému prokurátorovi v Praze prostřednictvím S SNB hl. m. Prahy a Severočeského kraje, odboru vyšetřování StB dne 26. 10. 1987)

Anna Šabatová a Petr Uhl, Anglická 8, Praha 2⁴

Informace o Chartě 77, r. 10, 1987, č. 15, s. 11–12.

POZNÁMKY

- ¹ K akcím represivního aparátu proti signatářům Charty 77 v souvislosti s prohlášením „Slovo ke spoluobčanům“ viz též sdělení VONS č. 601, dokument č. 604.
- ² Správně Steinová.
- ³ Prohlášení „Slovo ke spoluobčanům“ bylo vydáno u příležitosti 10. výročí vzniku Charty 77 jako dokument Charty 77 č. 2/87 a obsahovalo výzvu československé veřejnosti k důslednému občanskému postoji v každodenním životě. CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém (eds.): *CHARTA 77: Dokumenty 1977–1989*, sv. 2, Praha 2007, s. 823–827.
- ⁴ Celé texty stížností jsou uloženy in: LP, Sb. VONS, inv. č. 5, sign. III/58, kart. 5.